folklor/edebiyat, cilt:21, sayı:83, 2015/3

# Yeni Medya Çalışmaları Özel Sayısı Hakkında: Neden?

**Mutlu Binark**[1]

*"Beşeri bilimciler, insanlığın ortak geçmişinin izlerini sürerken, kitaplar ve insan eliyle üretilmiş şeyler üzerine çalışırlar…Bugün beşeri bilimler krizde; çünkü neyin kıymetli olduğuna dair –sayılara dayanarak yapılan- pek çok varsayım beşeri bilimleri tahrip ediyor. Kitaplar karmaşık bir ortam olmaktan çıkıp, nicelik belirte nesnelere dönüştükleri aman, beşeri bilimlerin çalıştıkları diğer bütün şeyler de değerlerini kaybediyorlar….Bir insanın konuşmak, yazmak veya yayımlamak istemesinin nedeni nedir? " (Waters, 2009, s.11)*

1994 yılından bu yana yayınlanan sosyal bilimler ve kültür çalışmaları alanındaki saygın hakemli yayınlardan biri olan *folklor/edebiyat* dergisi'nin elinizde tuttuğunuz bu 83. sayısının özel teması "Türkiye'de Yeni Medya Çalışmaları" olarak belirlenmişti. Bu çağrı Nisan 2014'te akademik ağlarda dolaşıma girdi ve yayınlandığı zamandan bu yana çok sayıda araştırmacının ilgisine mazhar oldu. Neden böyle bir çağrıda bulunuldu? Neden "Türkiye" ve "yeni medya çalışmaları" sözcükleri yan yana getirildi? Dergide yayınlanan araştırmaları kısaca tanıtmadan önce bu çağrının arkasında yatan gereksinimi kısaca açıklamak kanımca faydalı.

1990'lı yılların ortalarında yeni enformasyon teknolojileri, bilgisayar dolayımlı iletişim teknolojileri veya dijital medya olarak adlandırılan siber uzam dolayımlı iletişim ortamları, 2000'li yıllarda "yeni medya" sıfat tamlaması içinde başta İnternet'i, web 2.0 uygulamaları olan sosyal medya ortamlarını, cep telefonlarını, dijital oyunlar ile oyun ortamlarını ve diğer ağ tabanlı/dolayımlı iletişim ortamlarını ifade etmektedir. Hiç kuşkusuz, "yeni medya" tamlamasının kendisi "yeni" değildir (Binark, 2014a, s.16). İleti-

1 Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesidir. *folklor/edebiyat dergisi*'nin "Türkiye'de Yeni Medya Çalışmaları" konulu 83. sayısının tema editörüdür.

şim tarihine, özellikle kitle iletişim araçlarının toplumsal yayılmasına bakıldığında her aracın, bir önceki araçtan yeniliğinin, aşkınlığının vurgulandığını görülecektir. Her yeni iletişim teknolojisi bir önceki teknolojinin içine yerleştiği zeminden ve kültürel pratiklerden-alışkanlıklardan yararlanırken, yeni bir takım üretim, tüketim ve kullanım pratikleri de geliştirmektedir. Bugün "yeni medya ortamlarını" "yeni" sıfatı ile kullanmamızın nedeni, bu ortamların geleneksel medya metinlerindeki üretim ve tüketim sürecindeki kurumsallaşmayı, profesyonelleşmeyi, izler-kitlenin pasifliğini ve tüketiciliğini ortadan kaldıran bazı bileşenlere sahip olmasıdır. "Yeni medya ortamlarını" yeni kılan bu bileşenler, etkileşimsellikten, kullanıcı türevli içerik üretimine, hipermetinsellikten, orada bulunma hissine ve ağ tabanlı yayılıma değin uzanmaktadır. Yeni medyanın bileşenlerinin bir yandan bireyin siyasal katılımını desteklemesi, içerik üretmesine olanak sağlaması, öte yandan da gündelik yaşamda üretilen ayrımcılık ve nefret söylemini siber uzamda da üretmeye ve yaymaya, kişisel verilerin güvenliğini daha korunaksız kılmaya, hem ticari hem de istihbarat amaçlı artan dijital gözetime, veri eşleştirme temelli ***asamblaja*** zemin hazırladığı da bu noktada belirtilmeli. Yeni medyanın bileşenlerinin arayüzeyde kendi metnini üreterek dolaşıma sokan ve diğer kullanıcılarla etkileşime giren birey üzerindeki çeşitli etkileri düşünüldüğünde, bu değişen üretim ve tüketim pratiklerinin ekonomilere, siyasete, toplumlara olası yansıları sosyal bilimcilere oldukça heyecan verici "yenilikler" gibi görünmektedir. Aslında yeni medya ortamlarının ekonomi politiğine, kamusal ve özel alan arasındaki ilişkiye yönelik üretilen sorular daha önce basın, radyo, sinema ve televizyon için de üretilmişti. Ancak, yeni medya ortamlarının yukarıda kısaca sıralanan bileşenleri araştırmacıları geleneksel medya metinleri üzerine yaptıkları araştırma tasarımlarını ve yöntemlerini gözden geçirmeye ve "Yeni Medya Çalışmaları" adı altında araştırma yöntem ve tekniklerini, araştırma etiği üzerine yeniden düşünmeye ve tartışmaya yönlendirmiştir.

Geleneksel ve yeni medya ortamlarının içiçe geçtiği gündelik yaşamımızın içine gömülü olduğu yeni bir toplumsal eko-sistemde yaşamaktayız. Türkiye'de de yeni medya ortamları gündelik yaşamımıza daha derinden nüfuz etmekte, çevrimiçi-çevrimdışı ayrımı ortadan kalkmakta, genç kuşaklar sosyal medya uygulamalarını, cep telefonlarını, dijital oyunları gündelik yaşam rutinlerinin doğal bir parçası olarak kullanmaktadır. Yeni medya ortamları sadece genç kuşakların eko-sisteminin bir parçası değildir, yetişkinlerin ve yaşlı kuşakların da iletişim pratiklerinde, enformasyona ulaşma isteklerinde ve çeşitli işleri görmelerinde bu araçlar ve ortamlar zaruri hale gelmişlerdir. danah boyd'un deyişiyle yeni medya ortamları tarafından oluşturulan "ağlaşmış kamu" (*networked public*) içinde gündelik yaşam pratiklerimizi ve rutinlerimizi deneyimlemekteyiz (2014a, ss. 8-9). Yeni medya ortamlarının gündelik yaşam akışımızın ve pratiklerimizin "dahil" bileşenleri olduğunu sürekli bağlantıda olma gereksinimimizden, hareket halindeyken ağda olma arzumuzdan da anlayabiliriz (Hinton ve Hjörth, 2013). Bruce Hood'un da zihin açıcı çalışmasında vurguladığı üzere, sosyal ağlar bireyin kendini "ben" olarak inşa etmesinde önemli rol sahibidir (2014). Bu nedenle sosyal ağlarda var olma ve profil oluşturma olguları görülmek, beğenilmek ve benliğimizin onaylaması gereksinimlerimizin de bir parçasıdır denilebilir (Toprak vd., 2009).

Bu yeni toplumsal eko-sistemde bireyselleşmiş kullanımlar endüstriyel olarak hem teşvik hem de temin edilirken, kullanıcı da giderek daha fazla kendi içeriğini üretmek-

tedir. Manuel Castells'in deyişi ile "kitlevi öz-iletişim" (*self mass-communication*) bir yandan bireyden bireye içeriklerin bir yandan da bireyden kitleye içeriklerin yayılmasıyla gerçekleşmektedir (2013). Bu olgular bizi "katılımcı kültür"den (*participatory culture*) (Behmann ve Lomborg 2012; Jenkins ve Couldry, 2014), "yurttaş gazeteciliği"ne (*citizen journalism*), trollükten, nefret söylemine (Binark ve Bayraktutan, 2013), gayri maddi emek olarak kullanıcının enformasyonel kapitalizmdeki asli rolüne, kendini metalaştırmasına ve "kitlesel-öz gözetim"e (*self mass surveillance)* (Fuchs, 2014), veri madenciliği ve büyük veriye değin kullanıcının ürettiği içerikler üzerine farklı tartışmalara ve kavramsallaştırmalara yönlendirir. Yeni medya ortamları dolayımı ile yeni toplumsal eko-sistemdeki varoluşumuzu ve deneyimlerimizi çeşitli ve farklı kavramsal ve kuramsal araçlarla/setlerle birlikte düşünmek ve irdelemek önemlidir. Aksi halde, özellikle siyasi aktörler ve anakım geleneksel medya tarafından sıkça yapıldığı gibi, ya hamasi tekno-determinist politikalar üretilir ya da yeni medya ortamlarına yönelik panik söylemi. Örneğin, TUİK'in 2004-2014 Bilgi Toplumu İstatistiklerine baktığımızda toplumda bireylerin giderek daha fazla artan oranda bilgisayar ve İnternet kullandığını görüp, "Türkiye bir enformasyon ve ağ toplumuna evriliyor", "Her çocuğa bir tablet veriyoruz" vb. söylemler rahatlıkla üretilebilir. Oysa aynı istatistiklere bilişim ve enformasyon teknolojileri kullanımında gerek mülkiyet/sahiplik gerekse dijital beceriler konusunda toplumsal cinsiyete, toplumsal statüye, yaşanılan yere ve etnik kökene göre eşitsizliklerin varolduğunu gösteren "dijital uçurum" (*digital gap*) kavramı ile bakarsak, İstanbul ve Marmara bölgesinde İnternet kullanım oranı ile aynı verinin en sonunda yer alan Güney Doğu Anadolu bölgesindeki İnternet kullanım oranı arasındaki neredeyse %20'lik bir farkın olduğunu görebiliriz. Türkiye'de toplumsal cinsiyetler arasındaki eşitsizliği bilişim ve enformasyon teknolojileri kullanımı konusunda da görmek mümkündür. Örneğin, Tablo 1'de bilgisayar ve İnternet kullanan kadın ve erkek nüfus arasında, kadın yurttaşlar aleyhine %20'lik bir fark açık bir şekilde görülmektedir. Kuşaklar arasında da benzer bir dijital uçurum söz konusudur. Bu eşitsizlikler yeni medya okuryazarlığının toplumun tüm bireylerini kapsamasını gerektiğini bir kez daha göstermektedir. Dijital eşitliğin tüm yurttaşlar temelinde sağlanması temel bir haktır.

**Tablo 1:** TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (2014)

| | | **%** |
|---|---|---|
| | | **2014** |
| **Hanelerde Bilişim Teknolojileri Kullanımı** | | |
| **Bilgisayar Kullanımı** (Toplam) | | 53,5 |
| | **Erkek** | **62,7** |
| | **Kadın** | **44,3** |
| **İnternet Kullanımı** (Toplam) | | 53,8 |
| | **Erkek** | **63,5** |
| | **Kadın** | **44,1** |
| **Hanelerde İnternet erişimi** | | 60,2 |

Görüleceği üzere, dijital uçurum olgusu ortadan kalkmamış, tam tersine toplumumuzda mevcut ekonomik, siyasal ve kültürel eşitsizlik ilişkileri devam ettikçe, bilişim ve enformasyon teknolojileri kullanımı konusundaki eşitsizlikler de var olmaya devam edecektir. Hiç kuşkusuz, bilişim ve enformasyon teknolojileri alanında varolan bu eşitsizlikler aslında çalışma yaşamından, eğitime, sağlığa, kültürel ve siyasal katılımdan, özel alanın düzenlenmesine değin toplumsal yaşamın her alanına egemen olan neo-liberal ekonomik politikalardan ve muhafazakâr siyasetin kamu yönetimindeki pratiklerinden beslenmektedir ve bu politika ve uygulamalara yönelik eleştiriden ayrı tartışılamaz ve çözülemez.

Türkiye'de farklı kuşakların yeni medya ortamlarını artan yoğunlukta kullanım pratikleri gerek siyasal aktörlerin söylemlerinde gerekse geleneksel medya metinlerinde yeni medyanın toplumsal yaşama ve kültüre olan olumsuz etkileri şeklinde bir panik diliyle gündeme getirilmektedir. Gerek Gezi Parkı eylemleri sırasında #direngezi başta olmak üzere sosyal medya ortamlarının eylemciler tarafından örgütlenme, alternatif haber mecrası ve delil paylaşma ve yayma aracı olarak kullanılması, gerek 17 Aralık Yolsuzluk Operasyonunun ardından AKP hükümeti ve Cemaat arasındaki güç çatışmasının sosyal medya hesaplarında gerçekleşmesi, hükümet tarafından "sosyal medyanın baş belası" olarak nitelendirilmesine yol açmıştır AKP hükümeti tarafından 5651 sayılı Kanunda yapılan değişikliğin ardından ilk olarak Twitter'ın daha sonrada YouTube'un 2014 Mart'ında kapatılmasını bu panik oluşturma ve günah keçileştirme politikası bağlamında değerlendirmek gerekli (Binark ve Bayraktutan, 2014; Binark, 2014b). Sosyal medya ortamlarına yönelik siyasi iktidarın olumsuz algısını yakın zamanlarda Facebook, Twitter, YouTube ve Google'a yönelik olarak bazı içeriklerin engellemesi kararının uygulanması -aksi halde bu hizmete erişimin engellenmesi- kararında da görmek mümkün[2]. Kullanıcılarının içerik üreterek, gerçekte hizmeti ve onun değerini yarattığı, bu firmaların da hemen bilgiye erişim ve ifade özgürlüğünü hiçe sayarak erişim engellemesi talebini yerine getirmeleri durumu da aslında Türkiye'de yeni medya ortamlarındaki sahiplik ve kullanıcıların metalaşması sorununa somut bir şekilde işaret etmektedir. Dolayısı ile, Türkiye'de yeni medya ortamları üzerine kullanıcıların yaratıcılığından, katılımına, yeni medya okuryazarlığına, ifade özgürlüğüne, üretilen içeriğin telifi ve sahipliği konularına, dijital veri tabanlarında veri ikizlerimizin oluşturulması ve dijital gözetime, kullanıcının gayri maddi, diğer bir deyişle bedava emek gücü olarak yeni medya ortamlarında gönüllü çalışmasına, büyük veri ve büyük verinin sahipliği ile kimler tarafından nasıl kullanılacağına, araştırmacıların etik sorumluluğuna değin bir çok konu hâlâ kapsamlı şekilde çalışılmayı beklemektedir.

[2] 31 Mart 2015 tarihli İstanbul Adalet Sarayında Savcı Mehmet Selim Kiraz'ın rehin alınması ve öldürülmesi olayı ile ilgili olarak, olaya bakan sorumlu savcı rehin alınma karelerinin yayınlanması üzerine, 3 Nisan 2015 tarihinde yargıdan, sosyal medyaya ve çok sayıda yerli ve yabancı yayına yönelik link erişim engelleme kararı çıkartmıştır. Linklerin Facebook, Twitter, YouTube ve Google'dan erişimin engellenmesi 6 Nisan 2015 tarihinde talep edilmiştir. Karar, Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosunca alınmış olup, ve aksine davrananların yani engellemeleri yapmayanların 5651 sayılı kanunun 8/10 maddesi ile 3713 sayılı kanundaki "terör örgütü propagandası yapmak" suçundan ceza alacağı belirtilmiştir. Kararda 168 tane linkin erişiminin engellenmesi söz konusu hizmeti sağlayan firmalardan talep edilmiştir. Konuyla ilgili bakınız: https://yenimedya.wordpress.com/2015/04/06/witter-talep-edilen-tum-icerikleri-turkiyeden-blokladigini-bildirdi-yani-acilmak-uzere/; https://yenimedya.wordpress.com/2015/04/06/yeni-internet-kanunu-sayesinde-youtube-twitter-facebook-ayni-anda-engellendi/ Erişim Tarihi: 9 Nisan 2015.

Yeni medya ortamların siyasal, toplumsal, kültürel, ekonomik ve psikolojik yansıları sosyal ve beşeri bilimlerin gündemini de haliyle etkilemekte, disiplinlerarası bir işbirliği zemini yaratmaktadır. Türkiye'de de yeni medya ortamları üzerine akademik çalışmaların sayısının giderek artmaya başlandığı gözlemlenmektedir. "Türkiye'de Yeni Medya Çalışmaları" konulu *Folklor/Edebiyat* Dergisi'nin bu özel sayısında, özellikle Türkiye'de yeni medya ortamlarını inceleyen; kamusal alandan özel alana, siyasal hareketlerden bireyselliğe, kolektif aklın üretiminden tekil kimliklerin inşasına değin farklı hususlarda, yeni medya ortamlarını üretim-metin ve kullanım düzleminde analiz eden, kuramsal-kavramsal tutarlılığa sahip özellikle saha çalışmaları yer almaktadır. Derginin hakem değerlendirmesine sunulan bu çalışmaların, yeni medyanın üretim ve tüketim pratiklerinin siyasete, kültüre, topluma ve ekonomiye olası etkilerini, kamusal ve özel alanın tecrübe edilişini irdeleyerek, yeni araştırma yöntem ve teknikleri uygulamasını ortaya koyacağını, araştırma etiği, araştırmacının öz-düşünümselliği ile bilginin konumlandırılması sorununu gündeme getirerek, akademik bilgi üretimi hususunda yeni tartışmalara vesile olacağı düşünülmektedir. Bu özel sayının derdinin bir yanda da, ister geleneksel medya isterse yeni medya ortamlarında araştırmalarımız yoğunlaşsın, araştırmamızın derdinin samimi, kuramsal-kavramsal olarak bakış açımızın tutarlı olması gerektiğini, sahaya çıktığımız zaman "özne" ile temas ettiğimizi (Binark, 2014, ss.24-25) hep aklımızda tutmamız gerektiğinin altını çizmek olduğunu belirtmek isterim.

*Folklor/Edebiyat Dergisi*'nin "Türkiye'de Yeni Medya Çalışmaları" özel sayısını gerçekleştirmesinde ilk olarak bu daveti yapan Genel Yayın Yönetmeni Metin Turan'a teşekkür etmek istiyorum. Bu özel sayının gerçekleşmesinde mutfakta çok sayıda görünmez kişinin emeği geçti. Çift kör hakem sürecinde Eylül 2014'ten bu yana çok sayıda akademisyen özel sayıya sunulan araştırmalara hakemlik yaptılar, düzeltmeleri defalarca okudular. Hakemlik sürecine destek veren herkese akademik titizlikleri, yazıların okunması ve düzeltilere ayırdıkları zaman ve gayri maddi emek güçleri için teşekkürlerimi borç bilirim. Dergiye yazılarını sunarak, çağrı metnine yönelik olumlu geri dönüşte bulunan çalışmalar burada yayınlanan veya yayınlanmayan tüm araştırmacılara da teşekkür ederim. Ama bu özel sayı için Türkiye'den bir dijital oyun stüdyosunun öyküsünü yazan Erkan Bayol ayrıca teşekkürü hak etmekte. Özel sayının çağrı metni çıktığında ilk katkıyı yapan kişi Erkan Bayol oldu. Ceidot Oyun Stüdyosu'nun başarı ve başarısızlıkla örülü öyküsü, Türkiye'de hem yaratıcı endüstri girişimleri hem de endüstrinin ekonomi politiği açısından çok önemli "içeriden" ve öz-düşünümsel bir değerlendirme, bir başvuru kaynağı niteliğinde... Bu özel sayıda iki de kitap değerlendirmemiz var. Altuğ Akın, Selda Tunç ve Zeynep Büker-Alyanak yeni medya çalışmalarına katkı yapan iki özgün kitap çalışmasını detaylı olarak değerlendirerek, ortaya çıkan ürüne katkıda bulundular.

Dergide ondört özgün yazımız var. Sırasıyla, Türkiye'de emniyet güçlerinin sosyal medya kullanımını Twitter örneği üzerinde tartışan Deniz Özçetin ve Burak Özçetin "Polis ve Sosyal Medya: Türkiye'de İl Emniyet Müdürlüklerinin Twitter Kullanımı" adlı çalışmalarında, polisin kullandığı Twitter hesaplarının içerik çözümlemesiyle, bu hesapların "asayişi berkamal" kılmaya yönelik olarak ideolojik işlevi olduğunu ve iktidarın görmeye/gözleme ve gözetlemeye dair muktedir gücünü pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu araştırma, yeni iletişim teknolojilerinin ve yeni medya ortamlarının Baumann ve Lyon'un deyişiyle "akışkan gözetim"in doğallaş(tırıl)masında oynadıkları

rolü, Türkiye'de İnternet omurgası üzerindeki dijital gözetim aygıtlarının varlığını ve İnternet ortamını düzenleyen 5651 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle sosyal medyanın zapt-u rapt altına alınmasını da tartışması açısından giriş yazısı niteliğini taşımaktadır. Gülüm Şener, Perrin Öğün Emre ve Fatih Akyıldız "Türkiye'de Sosyal Medyanın Siyasi Katılıma Etkileri" adlı çalışmalarında, Türkiye ölçeğinde yapılan telefon anketi ile yurttaşların siyasal katılımında sosyal medyanın ne kadar etkili, ya da tersinden dersek etkisiz olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışma aslında Türkiye genelinde sayısal erişim eşitsizliği, kullanım becerisi ve amaçları veyahut sosyal medya kullanımı denince akla neden sadece belli yazılımların geldiği, geleneksel medyanın gündelik yaşamdaki yeri ve önemi vb. konulardaki bazı hususları tekrar gündeme getirmektedir. Tezcan Durna ve Nehir Durna "Taşranın *Facebook* ile İmtihanı Bir Akdeniz Köyünde Etnografik Keşif Çalışması" çalışmalarında Antalya'nın Elmalı ilçesine bağlı Tekke köyünde, Facebook örneği üzerinden sosyal medya kullanımını etnografik bir saha çalışması ile tartışmaya açarak, yine sayısal eşitsizlik, yeni medya okuryazarlığı yoksunluğu ve yeni medya ortamlarında tek tip beslenme/diyet konusunu gündeme getirmektedir. Bu çalışma Türkiye'de yeni medya kullanım pratikleri denince kentli kullanıcılara veyahut belli yaş gruplarına odaklanılmaması gerektiğini somut bir şekilde ortaya koymuştur. Ardından gençlik grubu üzerine odaklanan iki saha çalışması yer almaktadır. Tuba Sütlüoğlu "Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Süreçleri: *Facebook* Örneği" adlı çalışmasında Eskişehir ili örneğinde gençlerin yeni toplumsal eko-sistemleri içinde sosyal medya ortamlarının yerini, toplumsallaşmanın yeni görünümlerini hem nicel hem de nitel araştırma yöntem ve teknikleriyle ortaya koymaktadır. Erdal Dağtaş ve Ozan Yıldırım "İnternet ve Sosyal Ağlar Dolayımlı Gündelik Yaşam Pratikleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Mikro Bir Alan Araştırması" adlı çalışmalarında gençlerin sosyal medya kullanımlarını hem olumlu hem de olumsuz boyutlarıyla birlikte ele almaktadır. Bu çalışmada özellikle gençlerin sosyal medya ortamlarına yönelik yoğun kullanımları olgusu "aşırı kullanım" başlığı ile tartışmaya açılmaktadır. Derginin bu ilk ekseninde yer alan bu araştırmalar, yurttaşların bu yeni toplumsal eko-sistem içerisinde toplumsal, siyasal ve kültürel katılımını, etkileşimini merkeze alan saha çalışmalarıdır. Görüleceği üzere nicel ve nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden beslenen bu ilk eksende yer alan saha çalışmaları Türkiye'de gündelik yaşam içerisinde yeni medya kullanım pratiklerinin araştırılması üzerine kapsamlı bir görünüm çizmekte, bundan sonraki araştırmalara gerek araştırma sorunsalları gerekse araştırma yöntem ve teknikleri uygulamalarıyla kaynaklık etmektedir.

Dergide yer alan yazıların ikinci eksenini ise, yeni medya ortamları temelli habercilik, İnternet haberciliğindeki dönüşüm, kullanıcı türevli içerik üretimi, yurttaş gazeteciliği, büyük verinin kullanılması konuları oluşturmaktadır. Burak Doğu "Veri Haberciliği: Demokratik Medya İçin Olanaklar" adlı çalışmasında, veri haberciliğinin gelişimini örnekler ve sağladığı olanaklar ile ele almaktadır. Veri haberciliği üzerine bu çalışmanın büyük veri üzerine çalışırken kamunun yararı, verinin sahipliği ve araştırmacının etik sorumluluğu konusunda verimli ve önemli tartışmalar doğuracağı hiç kuşkusuzdur. Tolga Çevikel "İnternet Gazetecilerinin Haber Medyasında Kullanıcı Katılımına İlişkin Görüş ve Tutumları" adlı araştırmasında İnternet haber medyasından editörlerle yaptığı derinlemesine görüşmeler üzerinden haber üretim sürecine yurttaşın içerik üretimi ile katılması

olgusunun, endüstriyel veyahut profesyonel habercilik üzerindeki etkisini ele almaktadır. Eylem Yanardağoğlu da, "Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: *Dokuz8haber* Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme" adlı yazısında, yurttaş haberciliği girişimi olan *Dokuz8haber*'in örgütlenmesini, haberin nasıl yapıldığını ve ajansın işleyiş mekanizmasını etnografik bir araştırma yöntemi ile "içeriden" açıklamaktadır. Çalışma, "Yurttaş haberciliğinde etik ilkeler ve bu ilkeler üzerinde uzlaşımlar veyahut kırılmalar nelerdir?", yurttaş "Haberci midir" yoksa "Aktivist midir?" vb. soruların ve bu gönüllü emek gücü üzerine kurulu tür haber yapılarının sürekliliği gibi konuların bundan sonra kapsamlı bir şekilde çalışılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Derginin üçüncü ekseni yeni medya ortamlarında katılımcı kültür tartışmasını tekrar odağa alırken, bu kez yeni dil, yeni birey, içeriden bakış ve dijital hikaye anlatımı ile zamanın deneyimlenmesi olguları üzerine yoğunlaşan çalışmalar sırasıyla Dergide yer almaktadır. Gülsüm Depeli "Kadın Bloggerlar: Yeni Dil, Yeni Kadınlık, Yeni Tartışmalar" adlı araştırmasında Türkiye'de kadın blog yazarlarının bloglarında kadınlık durumlarını nasıl dile getirdiklerini ve yeni bir anlatı dili kurup kurmadıklarını örnekler ile serimlemektedir. Depeli'nin kadın blog yazarlarının "sözedimleri" üzerinden yaptığı araştırma, yeni medya ortamlarında sözediminin, öykülemenin değişen biçimlerinin, dilinin, hipermetinselliğin incelenmesinin gereğini ortaya koymaktadır. Ardından Mehmet Emin Babacan "Yeni Medya Bağlamında Toplumsal Hareketler ve Yeni İnsanın Karakter Analizi" adlı kavramsal tartışmasında, yeni toplumsal hareketler ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkiyi kurmakta, ardından yeni medya ortamlarının beslediği yeni medya eko-sisteminde yeni birey ile bu bireyin karakter özelliklerini yine kavramsal bir izlekte tartışmaktadır. Burcu Şimşek "Toplumsal İçermeyi Düşünmek: Çocuklardan Çocuklara Dijital Hikâyeler" adlı çalışmasıyla, dijital hikaye atölyesinin ne olduğunu anlatmakta, yeni medya ortamlarının çocukların diledikleri bir konuda kendi sözedimlerini üretmekte kullanmaları deneyimlerini aktarmakta ve her yaştan-kuşaktan öznenin kendi anlatısı için dijital hikaye anlatımının sağladığı olanakları ortaya koymaktadır. Böylesi bir atölye farklı öznelerin/özne konumlarının karşılaşmasına olanak sağladığı için, araştırma etiği ve araştırmacının öz-düşünümselliği konuları açısından da oldukça bereketlidir. Nergiz Karadaş ise "Zaman Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar ve İnternet'te Şimdiki Zaman Olgusu" adlı kavramsal çalışmasında, zaman kavramının farklı kitle iletişim araçları ile dönüşümünü kronolojik bir sırayla ele almaktadır. İnternet ile "zaman" olgusunun sıkışmasını, yoğunlaşmasını ve "çağın ruhunun" "hız" olması gibi hususları daha derinlikli düşünmeye okurları yönlendirmektedir.

Derginin dördüncü ve son ekseni dijital oyun endüstrisinde geliştirim sürecini ve bilişim hukukunda telif konusunu ele alan iki yazıyı içermektedir. Bu iki yazı sırasıyla, dijital oyun endüstrisinde oyun geliştirim sürecinde mekânın ve çalışma planının önemini iki farklı stüdyo örneği ile somutlayan "Dijital Oyunların Üretim Sürecinde Mekânın İşlevsel Rolü" adlı Kemal Akay'ın katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşme bulgularının örüldüğü saha çalışması ile Selva Kaynak ve Serhat Koç'un "Telif Hakları Hukuku'nun Yeni Macerası: Sosyal Medya" başlıklı sosyal medya ortamlarında kullanıcıların ürettikleri içerikler ve telif hakkı arasındaki gerilimli tartışmayı-sahiplik meselesini- özellikle 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) bağlamında ele alan çalışmadır. Kullanıcıların ürettikleri içeriklerin, diğer bir deyişle kullanıcı türevli

içeriklerin sahibinin arayüzeyde hizmeti temin eden firmanın mı yoksa içeriği üreten bizatihi şahısın mı olacağı tartışması Türkiye'de telif hakları konusunda giderek daha çok gündemimizde yer alacaktır.

Alternatif Bilişim Derneği'nin 26-27 Şubat 2015 tarihleri arasında Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi'yle ortaklaşa düzenlediği "Yeni Medya Çalışmaları İkinci Ulusal Kongre"sinin "Sonuç Bildirgesi" de bu özel sayıda yer aldı. Bu bildirgenin özellikle "Her türlü medya okuryazarlığına ilişkin veri oluşturmak üzere nicel ve nitel araştırmaların yapılmasını özendirmek gereklidir, bu konuda araştırma desteklerini arttırmak üzere konuya tarafların ve ortakların katılımıyla bilim politikası geliştirilmelidir. Akademinin bilgi üretimindeki rolü bu bağlamda önemlidir" açıklamasındaki vurgu, kanımca bu özel sayıya katkıda bulunan tüm araştırmacılar ve mutfaktaki görünmez güç için oldukça değerli ve manidar… Bu bildirge vesilesi ile akademik olanın, yani asıl olanın politik olduğunu anımsamak, *Homo academicus* olarak dünyada ve ülkemizde temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, her türlü ayrımcılığın ve nefret söyleminin önlenmesinde, toplumsal adalet ve eşitlik odaklı politikaların savunulmasında ve güçlendirilmesinde, bilgiye erişim ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan siyasi ve ekonomik iktidar odakları ile mücadele edilmesinde sorumluluğumuz olduğunun altını bir kere daha çizmek gerekli.

Dergide yer alan tüm çeviriler ile ilgili olarak da belirtilmesi gereken bir husus var. Bu çevrilerin izinleri yazar ve yayınevlerinden çeviriyi üstlenen akademisyenlerinin bireysel girişimleri ve çabaları ile alındı. Yazılarının çevrilmesine izin veren araştırmacılara ve yayınevlerine teşekkür ederim. Tiziana Terranova'nın "Bedava Emek: Dijital Ekonomide Kültür Üretimi" adlı çalışmasını Ergin Bulut ve Ayhan Ateş; W. Lance Bennett ve Alexandra Segerberg'in "Bağlantısal Eylemin Mantığı: Sayısal Medya ve Çekişmeci Siyasetin Kişiselleştirilmesi" adlı çalışmasını Burak Özçetin; Kelly Kaufhold, Sebastian Valenzuela ve Homero Gil de Zúñiga'nın "Yurttaş Gazeteciliği ve Demokrasi: Kullanıcı Tarafından Oluşturulan Haberlerin Kullanımı, Siyasal Bilgi ve Katılımla Ne Kadar İlişkili?" adlı çalışmasını Tülin Sepetçi; danah boyd ve Kate Crawford'ın "Büyük Veri Üzerine Eleştirel Sorular: Kültürel, teknolojik ve bilimsel bir olgu hakkında eleştirel sorgulamalar" adlı çalışmasını Bilgesu Savcı; Association of Internet Researchers adına Annette Markham ve Elizabeth Buchanan'ın hazırladığı **"**Etik Karar Alma ve İnternet Araştırmaları İnternet Araştırmaları Birliği (AoIR) Etik Çalışma Komitesinden Tavsiyeler" adlı etik ilke yönergesini Yeliz Özdemir çevirerek bu dergiye çok anlamlı ve değerli katkıda bulundular. AoIR'in İnternet araştırmalarında etik ilkelerinin Türkçeye çevrilerek ilk kez yayınlanmasının, araştırma etiği ve araştırmacıların araştırma öznelerine sorumluluklarını düşünme konusunda oldukça katkı sağlayacağı aşikârdır. Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer husus da, dergide yer alan çevirilerin, Türkçe özgün makalelerdeki tartışmalar ile ilişkilendirilerek, içerik akışının tasarlanmasıdır. Böylece Türkiye'deki üretimler ile dünyadaki alanyazındaki önemli tartışmalarının birbirini beslemesi, okurun zihnindeki soru işaretlerinin çoğalmasına yönelik bir izlek amaçlanmıştır.

Dergi özel sayısının tanıtımını sonlandırırken, bir teşekkür de özel sayının kapağını tasarlayan Kemal Akay'a. ITU of Copenhagen'daki yüksek lisans eğitimi sırasında özel sayı için kapak tasarımı yapmayı özveri ile üstlenen ve elinizde tuttuğunuz derginin

bu kapağını tasarlayan Kemal Akay'a, her çalışmamda yanımda gönüllü emeğiyle ve desteğiyle yer aldığı için tekrar teşekkür ederim. Özel bir teşekkür de akademik üretimlerimdeki yol arkadaşım Günseli Bayraktutan'a. Dergiye yazıların gelmesi sürecinde ITU of Copenhagen'da bulunmasına rağmen, kendi saha çalışmasından zaman ayırarak özel sayının gerçekleşmesinde mutfakta aldığı yapıcı katkı ve önerileri için teşekkür ederim. Sırasıyla Altuğ Akın, Aslı Telli Aydemir, Barış Kılıçbay, Bilge Narin, Burak Doğu, Burak Özçetin, Burcu Canar, Burcu Şimşek, Bülent Çaplı, Emek Çaylı Rahte, Erdal Dağtaş, Ergin Bulut, Erkan Saka, Gamze Göker, Gülüm Şener, Günseli Bayraktutan, Hasan Akbulut, Işık Barış Fidaner, Mehmet Emin Babacan, Mehmet Yüksel, Onur Öksüz, Özgür Semiz, Serpil Aygün Cengiz, Süreyya Çakır, Tolga Çevikel, Tuğrul Çomu ve Zeynep Özarslan'a değerli katkıları, birlikte çalışmanın yapıcı gücünü ve önemini gösterdikleri için teşekkür ederim.

Nihayet on ayı aşkın bir sürede hakemlik süreçleri ve çeviriler tamamlandı ve elinizdeki bu sayı hazır oldu. Özel sayı editörü olarak, yeni medya çalışmaları alanındaki alanyazın birikiminin artmasına, çeşitlenmesine ve niteliğinin zenginleşmesine vesile olan bu olanak için *Folklor/Edebiyat Dergisi* Yayın Kuruluna, katkı veren tüm araştırmacılara sözedimleri ile dergiye can verdikleri için bir kere daha teşekkür ederim. Son söz olarak da, Waters'dan yaptığım girişteki alıntıda vurgulandığı üzere "Bir insan konuşmak, yazmak veya yayımlamak istemesinin nedeni nedir?" (2009, s.11) sorusunu burada kendimize yöneltmek istiyorum. Waters'ın bu soruya yanıtı "Temel sorular sormaya cesaret etmek zorundayız, çünkü sevdiğimiz şey, ölüm döşeğinde"dir (12). Bu bağlamda, sözedimlerimizin politik olduğunu tekrar ve tekrar zihinlerimizde tutarak, dergide yer alan tüm yazıların ele aldıkları sorular, sorunlar ile, beşeri ve sosyal bilimlere nitelikli katkılar yaptıklarını düşünüyorum.

**Kaynaklar**

Bechmann, A. ve S.Lomborg (2012). Mapping actor roles in social media: Different perspectives on value creation in theories of user participation, *New Media & Society*, 1-17.

Binark, M. (Der.) (2014a). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Binark, M. (2014b). AKP Hükümeti ve Kanaat Teknisyenleri tarafından İnternet ve Sosyal Medya Ortamlarının Günah Keçileştirmesi Politikası: Gezi Direnişinde Sosyal Medyanın Damgalanması Örneği. *Türkiye'nin İnsan Hakları Gündemi Konferansı 5-7 Aralık 2014* İstanbul'da sunulmuş metin.

Binark, M. ve G.Bayraktutan (2014). Twitter as a new battlefield: AK Party and its #yedirmeyecegiz vs #OccupyGezi*, Xvıı World Congress Of Socıology, RC 47 Session "Social Media And Collective Identities In The New Activisms 13-19 July 2014 Yokohama-Japan'*da sunulmuş metin.

Binark, M. ve G. Bayraktutan (2013). *Ayın Karanlık Yüzü:Yeni Medya ve Etik.* İstanbul:Kalkedon.

boyd, d. (2014) *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. New Haven: Yale University Press.

Castells, M. (2013). *Umut ve İsyan Ağları:İnternet Çağında Toplumsal Hareketler***.** İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Fuchs, C. (2014). *Social Media. A Critical Introduction*.London: Sage.

Hinton, S. ve L. Hjorth (2013). *Understanding Social Media*. London: Sage.

Hood, B. (2014). *Benlik Yanılsaması: Sosyal Beyin, Kimliği Nasıl Oluşturur?* (Eyüphan Özdemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.

Jenkins, H. ve N. Couldry (2014).Participations: Dialogues on the Participatory Promise of Contemporary Culture and Poliltics, *International Journal of Communication*, 8, 1107-1112.

Toprak, A., Yıldırım, A., Aygül, E., Binark, M., Börekçi, S. ve Çomu, T. (2009). *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görülüyorum Öyleyse Varım*! İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Waters, L. (2009). *Akademinin Düşmanları.* (M.Özbek, Çev.) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.